

İKİNCİ EL MOTORLU KARA TAŞITI ALIM SATIMI YAPAN GERÇEK KİŞİLERİN FAALİYETLERİNİN TİCARİ İŞLETME NİTELİĞİNİN İNCELENMESİ^(*)

Av. S. Tarık AKSİN^(**)
Prof. Dr. M. Fahrettin ÖNDER^(***)

Öz

Günümüzde enflasyonun artışıyla beraber emtiaya yönelen talebin fazlaşması bu ürün gruplarının fiyatlarını hızla yükseltmektedir. Birer emtia olan otomobillere ülkemizde daimî bir rağbet gösterilmesinin etkisiyle bu dönemde ikinci el otomobil alım satımları ek gelir kaynağı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kanun koyucu, bu faaliyetlerin ilgili pazarda yoğunlaşmasını göz önünde bulundurarak vergi düzenlemelerinin uygulanması açısından Yönetmelik değişikliğiyle net bir belirleme yapmıştır. İşte bu gerçek kişilerin faaliyetlerinin ticari işletme niteliği bakımından değerlendirilmesi çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu bakımdan ilgili düzenlemeler ve karşılaştırmalı hukuk bağlamında değerlendirmeler yapılarak gerekli koşulların bulunması halinde bu faaliyetlerin ticari işletme niteliği taşıyacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Motorlu Kara Taşıtları, İkinci El Alım Satım, Devamlılık, Ticari İşletme.

^(*) Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 17.10.2022 - Kabul Edildiği Tarih: 26.12.2022.

Atıf Şekli: S. Tarık Aksın - M. Fahrettin Önder, "İkinci El Motorlu Kara Taşıtı Alım Satımı Yapan Gerçek Kişilerin Faaliyetlerinin Ticari İşletme Niteliğinin İncelenmesi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XII, S. 2, 2022, s. 1317-1347.

Bu makale "Evlerinden Elektronik Ticaret Yapan Satıcıların İşletmeleri Üzerine Türk Ticaret Hukuku Bakımından Bir İnceleme "adlı Yüksek Lisans Tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

^(**) Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, SGK Başkanlığında Avukat, Isparta, Türkiye.

E-posta: avst.aksin@gmail.com.

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-6936-9266>.

^(***) Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı, Isparta, Türkiye.

E-posta: fahrettinonder@sdu.edu.tr.

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-1808-5378>.

INVESTIGATION OF THE COMMERCIAL ENTERPRISE ATTRIBUTE OF THE ACTIVITIES OF REAL PERSONS WHO PURCHASE AND SELL SECOND-HAND MOTOR LAND VEHICLES

Abstract

Today, the increase in demand for commodities along with the increase in inflation rapidly increases the prices of these product groups. With the effect of the constant demand for automobiles, which are commodities, in our country, second-hand automobile purchases and sales started to be used as an additional income source in this period. Considering the concentration of these activities in the relevant market, the legislator has made a clear determination with the amendment of the Regulation in terms of the implementation of tax regulations. The evaluation of the activities of these real persons in terms of the attribute of commercial enterprise constitutes the subject of the study. From this perspective, evaluations have been made in the context of relevant regulations and comparative law. It has been concluded that these activities will have the characteristics of commercial enterprises if the necessary conditions are met.

Keywords

Motor Land Vehicles, Second-Hand Purchase and Sell, Continuity, Commercial Enterprise.

GİRİŞ

Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) pandemisi sürecinde devletler parasal genişleme politikası uygulamıştır. Bu süreçte enflasyonun hızla artışı ile mal ve hizmetlere olan talep çarpıcı şekilde artmış buna paralel olarak da emtianın fiyatları dünya para birimlerine karşı hızla yükselişe geçmiştir. Enflasyonist dönemlerde insanların yaşam kalitelerini düşürmemek adına ek kazanç arayışları zirveye çıkmaktadır. Ülkemizde yaşanan ikinci el motorlu kara taşıtlarının alım satımı da bu arayışlardan birine örnek teşkil etmektedir. Zira bu ürün gruplarına olan rağbet ülkemizde her zaman artarak devam etmekte olup esasen kullanılmış ürünler olması bu fiyat artışını etkilemez.

Ülkemizdeki gelişmeleri takip eden kanun koyucu da 15.8.2020 tarihli ve 31214 sayılı Resmî Gazete 'de yayınlanan İkinci El Motorlu Kara Taşıtlarının Ticareti Hakkındaki Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (Yönetmelik) ile İkinci El Motorlu Kara Taşıtlarının Ticareti Hakkındaki Yönetmelikte birçok değişiklik yapılmış ve gerçek kişilerin yaptıkları ikinci el araç alım satımları düzenlenmiştir. Buna göre Yönetmeliğin 2'nci maddesinin 2'nci fıkrasının (b) bendinde bulunan "kişilerin" ibaresi "işletmelerin" olarak değiştirilerek kişilerin kendileri arasında yaptığı satışlar Yönetmeliğin kapsamına alınmış, 5'inci maddesi de Yetki Belgesi başlığıyla birlikte "*ikinci el motorlu kara taşıtı ticareti, yetki belgesine sahip işletmeler tarafından yapılır. Bir takvim yılı içinde doğrudan veya aracılık yapılmak suretiyle gerçekleştirilen üçten fazla ikinci el motorlu kara taşıtı satışı, aksi Bakanlıkça tespit edilmedikçe ikinci el motorlu kara taşıtı ticareti kabul edilir*" şeklinde değiştirilmiştir.

Yaşanan bu gelişmeler, vergi hukuku ve ilgili piyasalar açısından önem arz etmekle beraber ticaret hukuku açısından da önemlidir. Örneğin hukuki işlemlere konu olacak işletmenin türünün belirlenerek ikinci el kara taşıtlarının alım satımı faaliyetlerini yürüten kişilerin tacirlere ait haklara sahip olmasının ve tacirlerin tâbi olduğu yükümlülüklerle maruz kalması temin edilebilir. Bununla birlikte bu gelişmelerin, söz konusu faaliyetler sebebiyle ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların türünün belirlenmesi açısından da önemi bulunmaktadır. Öte yandan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 13'üncü maddesinde düzenlenen ticaretten men edilenlerin esasen ticari işletme işlettiklerinin tespit edilmesiyle ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanarak bu kişilerin piyasada talep kaynaklı oluşturduğu enflasyonun önüne geçilebilmesi sağlanabilir. Bu itibarla bahse konu faaliyetlerle ilgili saptamanın, TTK'nin merkez kavram olarak yer verdiği ticari işletme kavramı üzerinden yapılması amaçlanmıştır.

Çalışmada öncelikle motorlu kara taşıtı kavramına ve bu ürün grubunun alım satımıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ardından ikinci el motorlu kara taşıtı alım satım yapan gerçek kişilerin faaliyetleri -ülkemiz içtihatları ile vergi düzenlemeleri ve karşılaştırmalı hukuktan yararlanılarak- ticari işletme kavramıyla eş zamanlı olarak ele alınmıştır.

I. MOTORLU KARA TAŞITI

A. Motorlu Kara Taşıtı Kavramı

İnsan beyni bedenine göre çok daha gelişmiş olduğundan zihni faaliyetleri sonucu ortaya çıkardığı alışveriş, taşıma ve seyahat gibi faaliyetleri için tarih boyunca bir araç aramıştır. Bu ihtiyaçlar için antik çağlarda hayvan gücü¹ kullanılmaya başlanmış olup Birinci Sanayi Devriminde insan gücünün yetersiz kalmasıyla buhar motoru icat edilerek makine gücü² kullanılmaya başlanmıştır. İkinci Sanayi Devriminde ise petrol enerjisi, buhar makinesinden daha işlevsel bulunmuş ve içten yanmalı motorlu kara araçları demiryolu araçlarına kıyasla tercih edilmeye başlanmıştır³.

Motorlu kara taşıtları hukuki açıdan taşınır eşya niteliğindedir⁴. Eşya hukuku kapsamında eşya; belli sınırlara sahip olup üzerinde hakimiyet kurulmaya elverişli, kişilikten bağımsız, az veya çok iktisadi bir değer taşıyan maddi varlıkları ifade etmektedir⁵.

¹ Seyhan Taş - Enver Günay, "Antik Çağ Toplularının Özellikleri, Geleneksel Statüleri ve İktisadi Yapıyı Belirleyen Kurumları", *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015, C. 2, S. 12, s. 149.

² Didem Koca, "Sanayi Devrimlerinin Tarihsel Arka Planı ve İşgücü Becerileri Üzerindeki Yansımaları", *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 2020, C.16, S. 31, s. 4534-4535.

³ Koca, "Sanayi Devrimlerinin Tarihsel Arka Planı ve İşgücü Becerileri Üzerindeki Yansımaları", s. 4536- 4537. Günümüzde ise elektrikli kara araçları çevresel kaygılarla içten yanmalı motorlu kara araçlarına nazaran tercih edilmektedir.

⁴ Rona Serozan, *Taşınır Eşya Hukuku*, Genişletilmiş 2'nci Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2007, s. 74; Turhan Esener - Güven Kudret, *Eşya Hukuku*, Genişletilmiş 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s. 313; Sanem Aksoy Dursun, *Eşya Kavramı*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 37.

⁵ Mehmet Ayan, *Eşya Hukuku I Zilyetlik ve Tapu Sicili*, Gözden Geçirilmiş 13. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 40-41; Kemal Oğuzman - Özer Seliçi - Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku*, Gözden Geçirilmiş 20. Bası, Filiz Yayınevi, İstanbul, 2017, s.8; Esener- Kudret, *Eşya Hukuku*, s. 41-42; Aksoy Dursun, *Eşya Kavramı*, s.23; Hasan Erman, *Eşya Hukuku Dersleri*, Der Yayınları, Gözden Geçirilmiş 5. Basım, İstanbul, 2014, s.3; Serozan, *Taşınır Eşya Hukuku*, s. 245. Ünal - Başpınar, eşya hukuku kapsamında eşyanın ekonomik bir değeri bulunmasının gerekli bir koşul olmadığını ileri sürmektedir. Bkz. Mehmet Ünal - Veysel Başpınar, *Şekli Eşya*

Çalışma konusu açısından önem arz eden ikinci el motorlu kara taşıtı Yönetmelik'e göre, "13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 3'üncü maddesinde tanımlanan ve tescilli olan motosiklet, otomobil, arazi taşıtı, otobüs, kamyonet, kamyon ve lastik tekerlekli traktör niteliğindeki taşıtları... ifade eder⁶." 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun (KTK) 3'üncü maddesine göre de "Taşıt: Karayolunda insan, hayvan ve yük taşımaya yarayan araçlardır. Bunlardan makine gücü ile yürütülenlere 'motorlu taşıt' insan ve hayvan gücü ile yürütülenlere 'motorsuz taşıt' denir." KTK m. 3'te tanımlanan ve çalışma konusu bakımından önemini haiz olan⁷ "Otomobil: Yapısı itibarıyla, sürücüsü dahil en fazla dokuz oturma yeri olan ve insan taşımak için imal edilmiş bulunan motorlu taşıttır... Motosiklet: Azami tasarım hızı 45 km/saatten ve/veya silindir kapasitesi 50 santimetreküpten fazla olan sepetli veya sepetsiz iki veya üç tekerlekli motorlu taşıtlar ve net motor gücü 15 kilovattı, net ağırlığı

Hukuku Giriş Zilyetlik Tapu Sicili, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015, s. 25. Bu maddi varlıklar, kendi yapılarından kaynaklanan özellikleri dikkate alınarak, özerinde herhangi bir değişikliğe uğratılmaksızın bir yerden başka bir yere taşınabilir olup olmamalarına göre taşınır ve taşınmaz olarak ikiye ayrılmaktadır. Bkz. Fikret Eren, **Mülkiyet Hukuku**, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 489; Serozan, Taşınır Eşya Hukuku, s. 246. Kanun koyucu Türk Medeni Kanunu'nun 762'nci maddesinde taşınır mülkiyetinin konusunu, "... nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçler..." demekle belirtmiş ancak taşınır eşya kavramını tanımlamamıştır. Mezkûr maddeden hareketle taşınır eşyalar: herhangi bir araziye bağlı olmayan ve özüne zarar gelmeden dâhilî veya haricî hareketlerle konumu değişebilen, insan hakimiyetine elverişli varlıklar olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Oğuzman - Seliçi - Oktay Özdemir, Eşya Hukuku, s. 10; Eren, Mülkiyet Hukuku, s. 490; Gökhan Antalya, **Eşya Hukuku Cilt 1**, 1. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 49-50.

⁶ 16 Ağustos 2022 tarihli ve 31925 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İkinci El Motorlu Kara Taşıtlarının Ticareti Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'te "İkinci el kara taşıtı ticaretiyle işgal edenler, otomobil ve arazi taşıtlarının pazarlanmasını veya satışını ilk tescil tarihinden itibaren altı ay ve altı bin kilometre geçmedikçe 1/7/2023 tarihinden önce doğrudan veya dolaylı olarak yapamaz. Bakanlık, bu tarihi altı aya kadar uzatmaya yetkilidir. İkinci el motorlu kara taşıtı ticaretiyle işgal edenler adına bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tescil edilen otomobil ve arazi taşıtlarının 15/9/2022 tarihine kadar pazarlanması veya satılması halinde birinci fıkra uygulanmaz." düzenlenmesi hüküm altına alınmıştır. Söz konusu hüküm bu araçların ticaretiyle işgal edenleri kapsamakta olup tüketicilerin yaptığı birkaç defalık satışları kapsamamaktadır. Ancak 15.8.2020 tarihli ve 31214 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan İkinci El Motorlu Kara Taşıtlarının Ticareti Hakkındaki Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'te belirlenen esaslara göre bir takvim yılında üçten fazla ikinci el motorlu kara taşıtı satışı yapan gerçek kişilerin ticari kazanç elde ettiği değerlendirilerek bu hükmün uygulama alanı genişletilecektir. Ayrıntılı inceleme için bkz. aşa. 1. a. ii. Devamlılık.

⁷ Ülkemizde gerçek kişilerin alım satımını yaptığı motorlu kara taşıtlarının türü çoğunlukla otomobil ve motosiklet olduğundan çalışmada bu araçlara odaklanılmıştır.

400 kilogramı, yük taşımacılığında kullanılanlar için ise net ağırlığı 550 kilogramı aşmayan dört tekerlekli motorlu taşıtlardır. Elektrik ile çalışanların net ağırlıklarının hesaplanmasında batarya ağırlıkları dikkate alınmaz. Bunlardan karoseri yük taşıyabilecek şekilde sandıklı veya özel biçimde yapılmış olan ve yolcu taşımalarında kullanılmayan üç tekerlekli motosikletlere yük motosikleti (tripörtör) denir.” Ülkemizde bu araçlarda kullanılan motor, genellikle içten yanmalı motor olmakla beraber son yıllarda çevresel kaygılarla elektrik motoru da ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte iki motoru da bünyesinde ihtiva eden hibrit elektrikli araçlar ve plug-in hibrit araçlar da kullanılmaktadır.

B. İkinci El Motorlu Kara Taşıtı Alım Satımları

İnternet ve bilişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmelerle beraber internet kullanımı toplumun geniş kesimlerine hızla yayılmış, insanların yer ve mesafe ile ilgili algılarında bulunan sınırlar değişmiştir. Toplumsal hayattaki alışkanlıkların değişimine paralel olarak ticari dünya da şekillenmiştir. Müşteri odaklı olma, karşılaştırma olanağı sunma, kolay ulaşılabilirlik, kesintisiz hizmet sunma gibi imkanlara sahip olan elektronik ticaret geleneksel yolla yapılan ticarete kıyasla tercih edilir hale gelmiştir⁸. Günümüzde ikinci el otomobil alım satımları da çoğunlukla çevrimiçi platformlar üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Giriş bölümünde değinildiği üzere ülkemizde otomobile olan rağbet her dönemde çok fazla olduğundan alış satış sayıları çok yüksektir. Bununla beraber tüm dünyada etkisini gösteren COVID-19 pandemisi, bu sektörü de pandemi öncesi ve sonrası olmak üzere iki kısma ayırmıştır. COVID-19 salgınının ilk döneminde uygulanan karantina ve kapanmalar sebebiyle otomobil satışları düşmüştür. Bu süreçte birçok otomobil fabrikası üretimi durdurmuş ya da azaltmış, bazı otomobil fabrikaları kapanmış, çiple çalışan elektronik cihazlara olan talep ise artmıştır. Bu dönemden sonra sağlık kaygıları sebebiyle özel otomobiller toplu taşımaya kıyasla tercih edilmiş, tıbbi cihazlara ve diğer ürünlere güç sağlayan çiplere olan talep artmıştır. Ancak pandemi sebebiyle çip üretiminde kesintiler ve tedarik zincirinde bozulmalar meydana gelmiştir. Bu sebeplerle başta yarı iletkenler olmak üzere gittikçe artan bir malzeme eksikliği

⁸ Enci Liu et.al., “Research on the Prediction Model of the Used Car Price in View of the PSO- GRA-BP Neural Network” *Sustainability*, 2022, Vol. 14, No. 15, p. 1, <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/15/8993>, (07.10.2022); Ferman Kaya, *E-Ticaret Hukuku ve Tüketici Hukukundaki Uygulamaları*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 42 vd.

sorunu otomobil üretimini sekteye uğratmış, halihazırda çok yükselmiş bir talebin ikinci el otomobillere yönelmesine sebep olmuştur⁹.

Ülkemizde 2019 yılının ikinci yarısında otomobillere yüksek bir talep oluşmuş ve 2020 yılının ilk aylarında otomobil arzında aksamalar gözlemlenmiştir. Pandemi sebebiyle de dünya çapında otomobil üretimi azalmış ve giriş bölümünde değinildiği üzere enflasyon dünya çapında hızla artmıştır. Sayılan sebepler yanında, ülkemizde otomobilin finansal yatırım olarak görülmesi gibi olgular sonucunda kullanılmış otomobillerin fiyatı yeni otomobillerin fiyatının önüne geçmiştir¹⁰.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2020-2021 yılları arasında 6.477,155 otomobil, 510.743 motosiklet¹¹; 2021-2022 yılları arasında 6.015,043 otomobil, 564.192 motosiklet¹²; 2022 yılı Ocak ve 2022 yılı Nisan ayları arasında ise 1.783,712 otomobil, 209.747 motosiklet¹³ noterler aracılığı ile bir veya daha fazla el değiştirmiştir. İkinci el otomotiv piyasasında geçmiş yıllara kıyasla yük-

⁹ Pawel M. Krolikowski - Kristoph N. Naggert, "Semiconductor Shortages and Vehicle Production and Prices", *Economic Commentary*, Vol. 2021-17, p. 1 et.seq., <https://doi.org/10.26509/frbc-ec-202117>, (07.10.2022); Halil Karlı - Mehmet Tanyaş, "Pandemi Durumunda Tedarik Zinciri Risk Yönetimine İlişkin Öneriler", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Covid19-Özel Ek)*, 2020, C. 19, S. 37, s. 180 vd.; Maxime Lemerle - Alexis Garatti - Florentin Lavaud, "Chip Shortages to Boost Carmakers' Pricing Power in Europe", *Allianz Trade*, 27 July 2021, https://www.allianz-trade.com/content/dam/onemarketing/aztrade/allianz-trade_com/en_gl/erd/publications/the-watch/2021_07_27_Impact-of-shortages-on-car-prices.pdf, (07.10.2022); Gary Silberg et.al., "Used car prices could crash-will they?", *KPMG Advisory* <https://advisory.kpmg.us/content/dam/advisory/en/pdfs/2021/car-crash-design-secured.pdf>, (07.10.2022); Ana Swanson - Catie Edmondson, "Commerce Dept. Survey Uncovers 'Alarming' Chip Shortages", *The New York Times*, 25 January 2022 <https://www.nytimes.com/2022/01/25/business/economy/chips-semiconductors-shortage.html>, (07.10.2022); Chris Baraniuk, "Why is there a chip shortage?", <https://www.bbc.com/news/business-58230388>, *BBC*, 27 August 2021, (08.10.2022); Russ Walsh, "Current State of the Used Car Market: Inventory & Valuation", *Federal Reserve Bank of Philadelphia*, 14 July 2021, <https://www.philadelphiafed.org/-/media/frbp/assets/events/2021/consumer-finance/fourth-biennial-conference-on-autolending/fed-auto-conf-2021---r-walsh-final.pdf>, (08.10.2022).

¹⁰ Mustafa Koç - Nurcan Kostak, "What is Happening to Used Car Prices in Turkey? Evidence From Hedonic Price Model (Hpm)", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2021, S. 46, s. 226 vd.

¹¹ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Motorlu-Kara-Tasitlari-Aralik-2021-45703>, adresinde Tablo-4 verileri, (08.10.2022).

¹² <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Motorlu-Kara-Tasitlari-Ocak-2022-45704>, adresinde Tablo-4 verileri, (08.10.2022).

¹³ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Motorlu-Kara-Tasitlari-Nisan-2022-45707>, adresinde Tablo-4 verileri, (08.10.2022).

salmış olan bu sayıların sebeplerinden birini söz konusu piyasada “al-satçı” olarak adlandırılan gerçek kişiler oluşturmaktadır¹⁴. Belirli bir alanda oluşan konjonktürel fırsatlardan yararlanarak yoğun şekilde alım ve satım yapıp maddi getiri elde eden kişiler olarak tanımlanabilecek bu olgu karşısında giriş bölümünde değinilen Yönetmelik öngörülmüştür. Söz konusu faaliyetler dolayısıyla yüksek miktarda gelir elde edilmesi de iş bu çalışmanın ilgisini oluşturmaktadır¹⁵.

II. İKİNCİ EL OTOMOBİL ALIM SATIM YAPAN GERÇEK KİŞİLERİN FAALİYETLERİNİN TİCARİ İŞLETME NİTELİĞİ

A. Gerçek Kişi Tacir Sıfatı

TTK m. 12/1’de gerçek kişi tacir sıfatına sahip olunması için gerekli unsurlar sayılmıştır. Buna göre *bir ticari işletmenin varlığı, bu ticari işletmenin işletilmesi ve bu işletilen işletmenin kısmen de olsa tacir sıfatına muhatap olacak kişi adına işletilmesi* gerekmektedir. Zikredilen üç unsurun¹⁶ aynı anda ve bir arada bulunması tacir sıfatının kabulü açısından zorunlu ve yeterlidir¹⁷. Çalışma konusu bağlamında aşağıda yalnızca ticari işletme kavramı inceleme konusu yapılmıştır.

1. Ticari İşletmenin Varlığı

TTK m. 11’de ticari işletme, “... *esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletme*” olarak tanımlanmış ve hem anılan maddenin gerekçesin-

¹⁴ <https://www.indyturk.com/node/523831/ekonomi/otomobil-bayileri-satista-gercek-alici-peşine-düştü>, (08.10.2022); <https://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/3164799-otomobil-al-satcilarina-yeni-cozum-kara-listeye-alinacaklar>, (08.10.2022).

¹⁵ Bu gelirlerin çoğunlukla ikinci el otomobillerden edinilmesi sebebiyle aşağıda yer alan bölümlerde ikinci el otomobiller ifadesi ikinci el otomobilleri ve ikinci el motosikletleri kapsayacak şekilde kullanılmış olup özellik arz eden hallerde ikinci el motosikletler ayrıca zikredilerek ele alınmıştır.

¹⁶ Hüseyin Ülgen vd. *Ticari İşletme Hukuku*, Güncellenmiş ve Dördüncü Basıdan Beşinci Tıpkı Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 253-254; Mehmet Bahtiyar, *Ticari İşletme Hukuku*, 16. bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2015, s. 86; Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, Son Değişikliklere Göre Hazırlanmış 27.Baskı, Banka ve Ticaret Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2021, s. 128-129; Selma Çetiner - Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, *Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku*, 5.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 101-102 Ali Bozer - Celal Göle, *Ticari İşletme Hukuku*, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 7. Bası, Bankacılık Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2021, s. 80-81. Kayar’a göre ise bu şartlar, ticari işletmenin bulunması ve işletmenin belli kişi adına işletilmesidir. Bkz. İsmail Kayar, *Ticari İşletme Hukuku*, 11. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2018, s. 129-134.

¹⁷ Ülgen vd., *Ticari İşletme Hukuku*, 2015, s. 258.

de¹⁸ hem de öğretilerde¹⁹ bu kurum ticaret hukukunun merkez kavramı olarak ortaya konulmuştur. Söz konusu düzenlemede ticari işletmenin bir işletme olduğu açıkça vurgulanmıştır. İşletme; sermaye, emek ve yönetim unsurlarının birleşip belirli bir organizasyon içerisinde bir bütün oluşturarak faaliyet göstermesi olarak tanımlanabilir²⁰. Buna göre ticari işletme bir işletme türü olmakla beraber her işletmenin bir ticari işletme olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

a. Unsurları

Ticari işletmenin unsurları içtihatlarda: *Esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyet, bu faaliyetin devamlı olması ve bu faaliyetin bağımsız yürütülmesi* şeklinde yer almaktadır²¹. Öğretilerde ise ticari işletmenin unsurlarına dair farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre²² bu unsurlar; gelir sağlamayı hedef tutmak, devamlılık, bağımsızlık ve esnaf işletmesi için öngörü-

¹⁸ TTK m. 11'in gerekçesinde, "...ticari işletme kanununun temelidir; yani merkez kavramdır; bu niteliğiyle belirleyici, hatta tanımlayıcıdır, ticaret hukuku, aradan geçen zaman içinde ticari işletmenin dış hukuku haline gelmiş ve bir kavramdan kurama dönüşmüştür" şeklinde ifade edilmiştir.

¹⁹ Reha Poroy - Hamdi Yasaman, *Ticari İşletme Hukuku*, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 18. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s. 37; Oğuz İmregün, *Kara Ticaret Hukuku Dersleri*, Kutulmuş Matbaası, İstanbul, 1969, s. 6; Ünal Tekinalp, "Türk Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 2008, C. 24, S. 3, s. 7-8; Rıza Ayhan - Hayrettin Çağlar, *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 11. Bası, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 93; İrfan Baştuğ - Ercüment H. Erdem, *Ticari İşletme Hukuku*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, Ankara, 1993, s. 5; Bahtiyar, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 17; Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s.25; Ülgen vd., *Ticari İşletme Hukuku*, 2015, s. 38. Karşı görüşte olan Ansay'a göre ise ticari işletme kavramı hukukçular arasında ihtilafli olup esasen bu kuruma gerek bulunmaması zira gerçek kişi tacirler bakımından yıllık gelir kıstasının ön plana çıktığı ayrıca uyumsuzluğa konu olan pek çok durumda bir ticari işletmenin var olmamasına karşılık tacir sıfatının yüklendiğini ileri sürmektedir. Bkz. Tuğrul Ansay, "Ticari İşletmenin Sorgulanması", *Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan*, 2010, C. I, İstanbul, s. 205 vd.

²⁰ Poroy - Yasaman, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 34.

²¹ Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 22. Hukuk Dairesinin 17.2.2020 tarihli ve 2019/2084 E, 2020/174 K. sayılı kararı, Kazancı İctihat Bankası, (14.08.2022); İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 17. Hukuk Dairesinin 11.3.2021 tarihli ve 2021/166 E. 2021/349 K. sayılı kararı, Kazancı İctihat Bankası, (14.08.2022).

²² Ülgen vd., *Ticari İşletme Hukuku*, 2015, s. 148. Poroy - Yasaman, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 38-39. Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 26-27. Kayar, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 44. Bozer - Göle, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 7. İ. Yılmaz Aslan, *Ticaret Hukuku Dersleri*, Gözden Geçirilmiş 7. Bası, Ekin Yayınevi, Bursa, 2012, s. 6.

len sınırın aşılmasıdır. Bir diğer görüşe göre²³ ise gelir sağlama hedefi, devamlılık, bağımsızlık, işletmenin esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlama amaçlı faaliyetlerde bulunması ticari işletmenin unsurlarını oluşturmaktadır.

Yukarıda değinildiği gibi bir ticari işletmenin söz konusu olabilmesi için öncelikle bir işletmenin varlığı gereklidir. TTK'nin 11'inci maddesinde bulunan işletme ve yürütüldüğü (işletildiği) şeklindeki ibareler de bu fikri destekler niteliktedir²⁴. Bir işletmenin mevcudiyeti için de az veya çok bir organizasyonun bulunması ve bu organizasyon vasıtasıyla işletmenin üçüncü kişilerle işlemlere girişmesi yani aleniyet gerekmektedir²⁵.

Kanaatimizce -söz konusu düzenlemelerden hareketle- ticari işletmenin unsurlarını beş kısma ayrılabilir. Bunlar; organizasyon ve aleniyet, gelir sağlamayı hedef tutmak, bağımsızlık, devamlılık ve işletmenin esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerde bulunmasıdır. Bu unsurların oluşturulmasıyla ticari işletme meydana gelmektedir. Ticari işletme niteliğinin oluşması için ilgili düzenlemeler işletmenin ticaret siciline tescil şartını aramadığından gerçek kişilerde tacir sıfatının kazanılmasında tescil kurucu değil bildirici etkiyi haizdir.

i. Organizasyon ve Aleniyet

Organizasyon, işletmenin malvarlığı unsurları ile işletenin emeği ve bir miktar yeteneğinin bir araya gelmesiyle meydana gelmektedir²⁶. Emek ile kastedilen işletme sahibinin bizzatı kendisi diğer bir deyişle beden ve beyin (mesleki bilgi ve tecrübe) gücüdür²⁷. Ticari işletmenin malvarlığı ise TTK m. 12/1'in gerekçesine göre ticarî işletmeye sürekli olarak tahsis edilmiş bulunan unsurlar ile meydana gelmiş ekonomik bir bütündür²⁸. Bu manada sürekli olarak işletmeye

²³ Bahtiyar, Ticari İşletme Hukuku, s. 18. Tekinalp, "Türk Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek", s. 9, 10. Şaban Kayıhan, *Ticari İşletme Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 57-60.

²⁴ Tekinalp, "Türk Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek", s. 9.

²⁵ Ertan Demirkapı, "Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 17, S. 1-2, s. 375 vd.

²⁶ Demirkapı, "Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi", s. 375; Tekinalp, "Türk Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek", s. 9.

²⁷ Karahan, Ticari İşletme Hukuku, s. 19.

²⁸ Anılan gerekçede bu bütünün, yerli ve yabancı öğretilerde ticaret fonu olarak adlandırıldığı belirtilmiştir. Bu bütünün parçaları, organizasyon ve aleniyet unsurunun belirlenmesinde kullanılmakta ayrıca bir organizasyon aracılığıyla faaliyetlerde bulunan işletmelerin niteliğinin tespitinde analiz konusu edilmektedir.

tahsis edilmiş olan taşınmazlar ve bütünleyici parçaları ile eklentileri²⁹; sürekli olarak işletmeye tahsis edilmiş olan taşınırlar; dönen malvarlığı olarak adlandırılan işletmeye ait nakit mevcudu, hammadde, mamul, yarı mamul, ofis sarf malzemeleri, satılık veya stoklanmış ürünler³⁰; fikrî mülkiyet hakları³¹; dijital malvarlığı³²; ticari sırlar ve *teknik bilgi (know-how)*, işletme değeri; kiracılık hakkı; ticari ad ile hak ve alacaklar ticari işletmenin malvarlığı unsurlarına örnek olarak gösterilebilir.

Gerçek kişilerin ikinci el otomobil alım satımlarında, kişi alacağı otomobili seçerken emek sarf etmekte ayrıca bu süreçte ofis malzemeleri ile mobilyalar kullandığından sermaye gücünü de kullanmaktadır. Keza çevrimiçi platformlar üzerinden bu incelemeyi yapıyorsa yine sermaye gücünden söz edilebilir. Nihayet satıcıyla iletişim, otomobili inceleme, pazarlık ve alım işlemini gerçekleştirme faaliyetlerinde de emek ve sermaye değişken oranlarda etkin olup bir organizasyon çerçevesinde bir araya getirilmektedir. Satın alınan otomobil veya otomobiller ile bunların bekletildiği depo yahut depolar sebebiyle de sermaye gücünden söz etmek mümkündür. Ardından satım aşamasında da emek ve sermaye unsurları, alım aşamasında gerçekleştiği gibi farklı oranlarda bir araya getirilmektedir. Bununla birlikte satıcı, kendi sosyal medya hesabını ikinci el otomobili satmakta kullanıyorsa yine sosyal medya hesaplarının dijital malvar-

²⁹ Ayhan - Çağlar, Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, s. 100; Ülgen vd., Ticari İşletme Hukuku, 2015, s. 183; Bahtiyar, Ticari İşletme Hukuku, s. 27.

³⁰ Ülgen vd., Ticari İşletme Hukuku, 2015, s. 183; Ayhan- Çağlar, Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, s. 100; Bahtiyar, Ticari İşletme Hukuku, s. 27.

³¹ Fikri mülkiyete konu mallar; ilim ve edebiyat eserleri, güzel sanatlar eserleri, musiki eserleri sinema eserleri, işleme ve derlemeler, veri tabanları, bilgisayar programları, tasarımlar, patentler, faydalı modeller, işletme adı, ticaret unvanı, markalar, alan adları, biyoteknoloji ve entegre devre topografyaları, coğrafi işaretler, geleneksel ürün adları, yeni bitki çeşitleri, yeni hayvan ırkları olarak sayılabilir.

³² Dijital malvarlığı: bilgisayarlar, veri depolama aygıtları veya internet gibi elektronik ortamda depolanan fotoğraflar, videolar, e-posta hesapları, çevrimiçi satış hesapları, web sayfaları ve bloglar, sosyal medya hesapları gibi dijital biçimde bulunan varlıkları kapsamaktadır. Bkz. Joanna Vatavu, "The Importance of Planning for Your Digital Estate" *Estates, Trusts and Pensions Journal*, 2012, Vol. 32, No. 1, p. 1. <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/espjrl32&i=7>, (09.10.2022).

Bununla birlikte dijital malvarlıkların kapsamının çok geniş olması ve teknolojinin hızla ilerlemesi karşısında daha geniş bir tanımla bir kişinin bilgisayarında bulunan herhangi bir dijital dosyanın yanı sıra çevrimiçi hesaplar ve üyelikler olarak tanımlanabilir. Bkz. John Conner, "Digital Life after Death: The Issue of Planning for a Person's Digital Assets after Death." *Estate Planning & Community Property Law Journal*, 2011, Vol. 3, No. 2, p. 303, <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/epcplj3&i=305>, (09.10.2022).

lığı kavramına dahil olmasıyla sermaye unsurunun kullanıldığından söz etmek mümkündür. Bu itibarla ikinci el otomobil alım satım işlemlerinde bir organizasyonun bulunduğundan söz edilebilir.

Aleniyet unsuru ise bir organizasyona sahip olan işletmenin gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerinin dış münasebette olmasıdır³³. Diğer bir deyişle gelir sağlama amacıyla oluşturulmuş organizasyon yapısının faaliyetlerinin, üçüncü kişilerce görülebilmesidir. Bu itibarla aleniyet ve organizasyon unsurları, birbirini tamamlar niteliktedir. Bir işletmenin organizasyon yapısının kurulması ve bunun vasıtasıyla işletmenin üçüncü kişilerle işlemlere girişmesi bir bütünün iki farklı perspektiften görünümünü oluşturmaktadır³⁴. Böylelikle aleniyet unsuru, ikinci el otomobil alım satım işiyle gelir sağlamayı hedef tutan bir organizasyon yapısının faaliyetlerinin üçüncü kişileri muhatap almasıyla gerçekleşmiş olacaktır.

ii. Devamlılık

Bir ticari işletmeden söz edebilmek için TTK m. 11/1 uyarınca yürütülen faaliyetlerin devamlılık arz etmesi gerekmektedir. Yukarıda söz konusu edilmiş olan organizasyon da esasen yürütülen faaliyetin tesadüfi, geçici nitelikte olmaması ve belirli bir süre devam etmesi mecburiyetinin bir uzantısıdır³⁵. Bu bakımdan geçici olarak veya tesadüfen ortaya çıkan bir fırsattan faydalanmak için bir veya birkaç defa girişilen faaliyetler devamlılık unsurunu taşımamaktadır³⁶. Örneğin bir kişinin aracının sınıfını yükseltmek adına otomobilini satarak bir üst sınıf otomobil alması devamlılık unsurunu taşımaz. Bunun gibi, bir kimşenin fiyatını ortalamanın altında bulunduğu ikinci el bir otomobili satın almayı fırsat görerek kendi otomobilini satıp istediği otomobili satın alması olayında da devamlılık unsurunun bulunduğundan söz edilemez³⁷.

³³ Yaşar Karayalçın, *Ticaret Hukuku, I. Giriş-Ticari İşletme*, Üçüncü Baskı, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1968, s. 160. Ansay ise aleniyetin, ticari işletmenin diğer unsurlarının gerçekleşmesinin ön şartı olduğunu ileri sürmektedir. Bkz. Ansay, "Ticari İşletmenin Sorgulanması", s. 203.

³⁴ Demirkapı, "Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi", s. 380.

³⁵ Ülgen vd., *Ticari İşletme Hukuku*, 2015, s. 146.

³⁶ Mustafa Çeker, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku*, 4. baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2014, s. 25-26; Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s.31.

³⁷ Söz konusu edilen örneklerde kişinin bu işlemlerle belirli bir süre iştiğal etmesi bir işletmenin mevcut olduğunu gösterecektir. Bkz. Ülgen vd., *Ticari İşletme Hukuku*, 2015, s. 146.

Bir defalık yapılan veya tesadüfen ortaya çıkan fırsatlardan yararlanmak için yapılan faaliyetler devamlılık unsurunu taşımamakla beraber devamlılık kavramıyla faaliyetin uzun kesintisiz bir şekilde icra edilmesi gerektiği kastedilmemektedir³⁸. İşin niteliği gereği kesintilerin olduğu faaliyetler de devamlılık unsurunun oluşmasına engel olmamaktadır. Ülkemizde yılın belli dönemlerinde ikinci el otomobil piyasasının çok hareketli ve fiyatlarının da agresif yükselme hareketleri gösterdiği bir vakıadır. İşte bir kimsenin ikinci el otomobil fiyatlarının günden güne arttığı hareketli bir alım satım piyasasında, örneğin 3 ay boyunca toplam 11 araç alım ve 10 araç satımı yapması ve her yılın belli dönemlerinde bu faaliyeti tekrarlaması olayında devamlılık unsurunun olduğu kabul edilmelidir. Söz konusu edilen örneklerden de tetkik edilebileceği gibi faaliyete ara verildiğinde devamlılık unsurunun var olup olmadığı diğer bir deyişle bu zaman dilimi içerisinde bir işletmeden söz edilip edilmeyeceğinin tespiti önem arz etmektedir. Bahse konu tespit adına öğretide iki farklı görüş bulunmaktadır. İlki, işletenin niyetine göre hareket edilmesini savunan ağırlıklı görüş olup³⁹ buna göre devamlılık unsurunun varlığı belirlenirken işletenin devam etme niyet ve amacının bulunup bulunmadığı göz önüne alınmalıdır. Kanaatimizce işletenin amacına bakılarak niyetini tahlil ve tespit etmek hem işleten hem yorumcu açısından özünde subjektiflik içermekle soyut ve yetersiz bir yöntemdir⁴⁰.

Öğretide bulunan diğer görüş; faaliyette devamlılığı arayan görüşe katılmayarak organizasyonun kalıcılığı yönünde değerlendirme yapılması gerektiğini, buna göre devamlılık unsurunun organizasyonun kesintiye uğratılmaması olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Diğer bir deyişle organizasyonda zamansal düzensizlikler veya kesintiler yapılmamasını, ezcümle organizasyonun kalıcı olması anlamına geldiğini öne sürmektedir⁴¹. Kanaatimizce işletenin faaliyet döneminde kesintiler yapması, ticari işletme için öngörülen limiti

³⁸ Bahtiyar, Ticari İşletme Hukuku, s. 24; Kayar, Ticari İşletme Hukuku, s. 46.

³⁹ Arkan, Ticari İşletme Hukuku, s. 31; İmregün, Kara Ticaret Hukuku Dersleri, s. 9; Aslan, Ticaret Hukuku Dersleri, s. 7; Halil Arslanlı, *Kara Ticareti Hukuku Dersleri Umumi Hükümler*, 3. Bası, Fakülteler Mecmuası, İstanbul, 1960, s. 20-21; Taner Bozkurt, *Ticari İşletme Hukuku*, 2. baskı, Legem Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 34-35; Kayar, Ticari İşletme Hukuku, s. 46-47; Ülgen vd., Ticari İşletme Hukuku, 2015, s. 141; Kayhan, Ticari İşletme Hukuku, s. 58.

⁴⁰ Benzer görüşte bkz. Demirkapı, "Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi", s. 393.

⁴¹ Demirkapı, "Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi", s. 392-393.

aşacak düzeyde gelir elde etme amacı bulunmadığı yönünde yorum yapılmaya da elverişlidir. Kanaatimizce bu hususta, bir faaliyete ticari işletme niteliğini veren organizasyon unsurunun, kesintinin gerçekleştiği dönemde asgari ölçüde kalıp kalmadığı ve/veya bu organizasyonun asgari ölçüde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine bakılması gerekmektedir. Örneğin ikinci el otomobil fiyatlarının sabit kaldığı veya düşüşe geçtiği, alım satım piyasasının durgunlaştığı bir dönemde bir kişinin satacağı otomobili satıştan çekerek kapalı bir yerde muhafaza etmesi olayında organizasyon unsurunun asgari düzeyde kaldığı değerlendirilebilir.

Burada değinilmesi gereken bir husus da devamlılık unsurunun hangi süre ve koşullarda oluşacağına dair bir saptamanın yapılarak çalışma konusu bağlamında somutlaştırmanın yapılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda ilgili mevzuat ve karşılaştırmalı hukuk perspektifinde değerlendirmeler yapılmaktadır.

Giriş bölümünde ifade edilen Yönetmelik değişikliğiyle beraber “*Bir takvim yılı içinde doğrudan veya aracılık yapılmak suretiyle gerçekleştirilen üçten fazla ikinci el motorlu kara taşıtı satışı, aksi Bakanlıkça tespit edilmedikçe ikinci el motorlu kara taşıtı ticareti kabul edilir.*” Buna göre bir takvim yılı içinde dört veya daha fazla ikinci el motorlu kara taşıtının satışını yapan gerçek kişilerin söz konusu faaliyetleri ticari faaliyet sayılacak ve satışlarından elde ettikleri kazançlar da ticari kazanç olarak değerlendirilecektir. Böylelikle günümüzde yoğun bir şekilde icra edilen söz konusu faaliyetlere, vergi düzenlemelerinde bulunan ticari kazançla ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiği yönünde kanaatin kanun koyucuda oluştuğu görülmektedir. Nitekim ticari kazancın kapsamı belirlenirken bir işletme organizasyonu çerçevesinde riski üstlenen kişi yani işletmeci tarafından geçici olmayıp süreklilik niteliği taşıyan ticari bir faaliyetin bağımsız olarak yürütülmesi göz önüne alınmaktadır. Sürekli olmayıp geçici nitelik taşıyan ticari faaliyetlere ise Gelir Vergisi Kanunu’nun diğer kazanç ve iratlarla ilgili 80’inci maddesinde yer alan hükmü uygulanmaktadır⁴². Örneğin Danıştay bir kararında, bir memurun 2 yıl içerisinde 3 defa otomobil alım satımı yaparak elde etmiş olduğu kazancı ticari kazanç olarak kabul etmemiştir⁴³. Bir başka kararında ise 2010 yılında 20, 2011 yılında 67, 2012 yılında 9 adet ikinci el araç

⁴² Mualla Öncel vd., **Vergi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş Değişiklikler İşlenmiş 30. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2021, s. 277-278.

⁴³ Danıştay 13. Dairesinin 23.3.1981 tarihli ve 1980/2491 E., 1981/535 K. sayılı Kararını naklen Şükrü Kızılot, **Vergi Uygulamasıyla İlgili Muktezalar ve Danıştay Kararları**, Savaş Yayınları, Ankara, 1987, s. 77.

alıp satıldığına tespiti üzerine bu işin ticari amaçla yapıldığı sonucuna varmıştır⁴⁴. Bu itibarla Yönetmelik düzenlemesiyle beraber vergi hukuku uygulamaları açısından net bir belirleme yapılmıştır.

Yönetmelik düzenlemesiyle öngörülen hüküm karşılaştırmalı hukuk bağlamında incelendiğinde benzer düzenlemelere paralellik arz ettiği görülmektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Massachusetts Eyaletinin *Genel Kanunlarının (General Laws)* 1'inci kısmı, 14'üncü başlığı, 90'ıncı bölümü, 7N 1/4 kesiminde bulunan Kullanılmış Araç Garanti Kanunu uyarınca bir kişi; önceki on iki ay içinde üçten fazla kullanılmış motorlu araç satmışsa ikinci el motorlu taşıt satışı ticaretiyle iştigal etmiş olduğu kabul edilmektedir⁴⁵. Yine ABD'nin Florida Eyaletinde yürürlükte bulunan *Florida Eyalet Yasalarının (Florida Statutes)* 23'üncü başlığı altında yer alan 320'nci bölümünde motorlu taşıt satıcısı lisanslarının esasları düzenlenmekte ve bu bölümün 27'nci kesiminde ise herhangi bir 12 aylık dönem içinde üç ya da daha fazla sayıda motorlu taşıtı satın alan, satan, anlaşmasını yapan veya herhangi bir 12 aylık dönem içinde üç veya daha fazla sayıda motorlu taşıtı satışa sunan veya bu amaçla teşhir eden herhangi bir kişinin *karine olarak (prima facie)* ikinci el motorlu taşıt satışı ticaretiyle iştigal etmiş olduğu kabul edilmiştir⁴⁶. Yeni Zelenda'nın Motorlu Araç Satış Kanunu'nun 1'inci kısmında bulunan 2'nci alt kısmının 8 (1)(b) kesiminde yer alan hükme göre ise bir kişi, belirli bir dönem içinde 6'dan fazla motorlu araç satarsa -bu motorlu araçların birincil kazanç amacıyla satılmadığını kanıtlamadıkça- mezkûr Kanunu'nun amaçları doğrultusunda motorlu araç ticareti yapan kişi olarak kabul edilir⁴⁷. İş bu Kanunda belirtilen dönem, ilgili ülkede 12 ay olarak uygulanmaktadır⁴⁸.

Kanaatimizce Türk Ticari İşletme Hukukunun öngördüğü devamlılık unsuru bakımından göz önünde bulundurulması gereken süre, vergi hukuku düzenlemeleri ve karşılaştırmalı hukuka paralel olarak bir takvim yılıdır. Ayrıca bu çalışmada açıklanan organizasyon ve aleniyet unsurları ile gelir sağlamayı hedef

⁴⁴ Danıştay 3. Dairesinin 28.05.2018 tarihli ve 2017/4035 E., 2018/2959 K. sayılı kararı, Legalbank Elektronik Hukuk Bankası, (10.10.2022).

⁴⁵ <https://www.mass.gov/info-details/mass-general-laws-c90-ss-7n-14>, (10.10.2022)

⁴⁶ <https://m.flsenate.gov/statutes/320.27>, (10.10.2022)

⁴⁷ <https://www.legislation.govt.nz/act/public/2003/0012/latest/DLM188541.html>, (10.10.2022).

⁴⁸ <https://motortraders.tradingstandards.govt.nz/becoming-a-registered-trader/who-needs-to-register/>, (10.10.2022)

tutma unsurları doğrultusunda satışa sunma, satış anlaşmasını yapma gibi faaliyetlerin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu itibarla - ülkemiz vergi düzenlemelerine paralel olarak ve karşılaştırmalı hukuktan yararlanılarak- bir takvim yılı içinde üçten fazla aracı satışa sunan, satış işlemini yapmaya başlayan, satış anlaşmasını yapan veya satışını yapan gerçek kişilerin faaliyetlerinin devamlılık unsurunu taşıdığı söylenebilir.

iii. Gelir Sağlamayı Hedef Tutmak

TTK m. 11/1'de yer alan gelir sağlamayı hedef tutma koşulu, esasen her ikisadi işletmede bulunan bir unsurunu oluşturur. Buna göre bir ticari işletmeden söz edebilmek için girilen faaliyetlerin gelir sağlama amacına yönelmiş olması gerekmektedir. Yukarıda açıklanan devamlılık unsurunu taşıyacak şekilde ikinci el otomobil satım faaliyetlerinde bulunan gerçek kişilerin, gelir sağlamayı hedef tutarak bu faaliyetlerde bulduklarını söylemek mümkündür.

Gelir sağlamayı hedef tutan bir işletmenin kazanç elde edememesi yahut zarar etmesi dahi ticari işletme niteliğinin kazanılması ve korunması açısından önemsizdir⁴⁹. Bu bakımdan bir kişinin sosyal medya hesapları veya çevrimiçi satış platformları üzerinden çok sayıda ikinci el otomobil satışını içeren ilanları paylaştığı halde bu araçların satılmaması halinde de bu unsurun varlığından söz edilebilecektir.

Öğretide hâkim görüşe⁵⁰ göre gelir sağlama amacı taşıyan faaliyetler, yalnızca işletmenin mal varlığında artış meydana getiren faaliyetlerle sınırlanmalı ve pasifin artmasının engellenmesi de bu kapsamda sayılmalıdır. Zira işletmenin malvarlığında olası bir eksilmeyi önlemeye yönelik faaliyetler de gelir sağlama amacıyla yapılmış sayılır. Bu bakımdan gelir sağlama amacını, faaliyet sonucunda işletmenin mal varlığında artış meydana gelmesi olarak değil de zarardan kurtulmayı sağlamak olarak geniş yorumlamak gerekmektedir⁵¹.

⁴⁹ Poroy - Yasaman, Ticari İşletme Hukuku, s. 41.

⁵⁰ Bahtiyar, Ticari İşletme Hukuku, s. 19; Yahya Deryal, **Ticaret Hukuku**, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş, 2. Baskı, Trabzon, 1997, s. 10-11; Kayar, Ticari İşletme Hukuku, s. 45; Fatih Bilgili - Ertan Demirkapı, **Ticari İşletme Hukuku**, 6. Baskı, Dora Yayıncılık, Bursa, 2016. s. 19; Bozer - Göle, Ticari İşletme Hukuku, s. 8; Karayalçın, Ticaret Hukuku, I. Giriş-Ticari İşletme, s. 159, Arkan, Ticari İşletme Hukuku, s. 28; Demirkapı, "Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi", s. 389.

⁵¹ Deryal, Ticaret Hukuku, s. 11.

Ayrıca söz konusu gerçek kişilerin zarar etmeyi engelleyici veya borçlarını azaltıcı faaliyetleri⁵² de bu kapsamda değerlendirilecektir. Bu bakımdan ikinci el otomobil alacak bir kişinin makul addedileceği bir fiyattan alım yapabilmek için kendisi için doğru zamanı beklemesi bu kapsamda örnek olarak verilebilir. Bu kişinin alım yaptıktan sonra ise satış işlemini yapmadan önce zarar etmeyi engelleyici iş ve işlemlerde bulunması gibi faaliyetler de yine konuda örnek olarak gösterilebilir.

iv. Bağımsızlık

Bir işletmenin iç ve dış ilişkide başka bir işletmenin işlemine veya işlemler dışında başka bir kişinin iradesine bağımlı olmaksızın faaliyet göstermesiyle bağımsızlık unsuru ortaya çıkmaktadır. Buna göre bağımsızlık hem işletme hem de işletme sahibi açısından söz konusu olmaktadır⁵³. Dolayısıyla üçüncü kişilerle işletmenin yaptığı işlemleri kısmen de olsa yapma yetkisi olmayan, dış ilişkilerde herhangi bir faaliyeti bulunmayan depo gibi birimlerin müstakil birer işletme teşkil etmesi mümkün değildir⁵⁴. Ayrıca işletme sahibinin işletmenin yan faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere kurduğu birimlerin bağımsız birer işletme teşkil etmesi, ancak iki unsurun varlığı halinde kabul edilebilir. Buna göre işletmeden bağımsız olarak müşteri tutundurabilme ve üçüncü kişilerle ticari faaliyette bulunma koşulları mevcutsa ayrı bir işletmeden söz edilebilir⁵⁵. Bu itibarla ikinci el otomobil alım satım işiyle iştigal eden bir kişinin bir başka kişinin iradesinden bağımsız olması ve işletmenin bir başka işletmenin işlemine bağlı kalmaksızın faaliyette bulunabilmesiyle bu unsur gerçekleşmiş olacaktır.

v. Esnaf İşletmesi İçin Öngörülen Sınırı Aşan Düzeyde Gelir Sağlamayı Hedef Tutan Faaliyetler

Yukarıda her işletmenin ticari niteliğini haiz olmadığının belirtilmesinin esas sebebini TTK'nın açıkça öngördüğü bu koşul oluşturmaktadır. 1956 tarihli ve 6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu (eTTK), ticari işletme esaslı sistemi temel almasına rağmen ticari işletme kavramını tanımlamayı sayma yöntemi ile ticarethane veya fabrika yahut ticari şekilde işletilen diğer müesseselerin

⁵² Bilgili - Demirkapı, Ticari İşletme Hukuku, s. 19

⁵³ Ayhan - Çağlar, Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, s. 99; Bilgili - Demirkapı, Ticari İşletme Hukuku, s. 20; Kayar, Ticari İşletme Hukuku, s. 47.

⁵⁴ Ülgen vd., Ticari İşletme Hukuku, 2015, s. 152; Kayıhan, Ticari İşletme Hukuku, s. 59.

⁵⁵ Demirkapı, "Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi", s. 396.

ticarethane sayılacağını belirtmekle yetinmiştir⁵⁶. Buna karşılık TTK bu hükmüyle beraber -kanaatimizce- ticari işletme kavramını yeni iktisadi gelişmeler neticesinde dahi uygulama ve sürdürülebilirliğini muhafaza edecek şekilde düzenleme altına almıştır.

Organizasyon ve aleniyet, gelir sağlamayı hedef tutmak, devamlılık ve bağımsızlık unsurları tüm iktisadi işletmeler için ortak özelliklerdir. Buna karşın yürütülen faaliyetlerin belirli bir sınırı aşmayı hedeflemiş olması hususu bir işletmenin ticari olup olmadığı noktasında ayırıcı özelliğini haizdir.

İşletmeye ticari niteliğini veren bu unsur öğretide farklı isimlerle ele alınmıştır. *Bahtiyar*⁵⁷, işletmenin esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlama amaçlı faaliyetlerde bulunması; *Karahan*⁵⁸, kapasite; *Arkan*⁵⁹, esnaf işletmesini aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutma; *İmregün*⁶⁰, işletmenin çapının belli bir sınırı aşması; *Baştuğ - Erdem*⁶¹, işletme çapının ve faaliyet yoğunluğunun belli bir çapı aşması; *Hirsch*⁶², faaliyetin genişliği; *Poroy - Yasaman*⁶³, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamak; *Kendigelen*⁶⁴ ve *Nomer Ertan*⁶⁵, esnaf işletmesi sınırının aşılması; *İnal*⁶⁶, esnaf kuruluşunun faaliyetinin boyutlarını aşması; *Kayar*⁶⁷, esnaf işletmesinin hacmini aşmak şeklinde isimlendirmiştir. Görülen bu farklılaşmanın sebebi ise esnaf işletmesi ile ticari işletme arasında kararname ile belirlenen sınırla ilgili görüş ayrılığından kaynaklanmaktadır. Bir kısım yazarlar bu sınırı aşacak düzeyde gelir

⁵⁶ Arkan, Ticari İşletme Hukuku, s. 26; Kayar, Ticari İşletme Hukuku, s. 47; Bahtiyar, Ticari İşletme Hukuku, s. 10.

⁵⁷ Bahtiyar, Ticari İşletme Hukuku, s. 18.

⁵⁸ Karahan, Ticari İşletme Hukuku, s. 17.

⁵⁹ Arkan, Ticari İşletme Hukuku, s. 27.

⁶⁰ İmregün, Kara Ticaret Hukuku Dersleri, s. 9.

⁶¹ Baştuğ - Erdem, Ticari İşletme Hukuku, s. 21.

⁶² Ernst Hirsch, *Ticaret Hukuku Dersleri*, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Bası, İstanbul, 1948, s. 117.

⁶³ Poroy - Yasaman, Ticari İşletme Hukuku, s. 40.

⁶⁴ Ülgen vd., Ticari İşletme Hukuku, 2015, s. 152.

⁶⁵ Hüseyin Ülgen vd., *Ticari İşletme Hukuku*, Güncellenmiş ve Kısmen Yeniden Yazılmış Altıncı Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s. 157.

⁶⁶ H. Tamer İnal, *Ticari İşletme Hukuku Uluslararası Ticari Sözleşmeler Incoterms 2010*, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 222.

⁶⁷ Kayar, Ticari İşletme Hukuku, s. 47.

sağlamanın hedeflenmiş olması şartını ararken⁶⁸ bir kısım yazarlar ise fiilen bu sınırın geçilmesinin gerekli olduğunu ileri sürmektedir⁶⁹. Bu farklılığın sebebini de hedef tutma ibaresinin, yalnızca gelir sağlamaya yönelik mi yahut aynı zamanda esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşmaya yönelik mi kabul edileceği sorunu oluşturmaktadır. Bu sorunun çözümünde söz konusu kanunun amacının⁷⁰ tespit edilerek kanun koyucunun iradesinin saptanmasının yararlı olduğu değerlendirilmektedir.

Esnaf eTTK m. 17’de, “*kazancı ancak geçimini sağlamaya yetecek derecede az olan*” şeklinde tanımlanmıştır. TTK’de ise esnaf ile ilgili hükümler öngörülürken anılan ibare kaldırılmış ve esnaf, “*geliri 11’inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan*” kişi olarak tanımlanmıştır. Ayrıca eTTK’de ticari işletme kavramı tanımlanmamış, sayma yöntemi ile ticarethane veya fabrika yahut ticari şekilde işletilen diğer *müesseselerin* ticarethane sayılacağını belirtmekle yetinmiştir. Ancak mülga Ticaret Sicil Tüzüğü’nün (TST) 14’üncü maddesinin 2’nci fıkrasında, hangi işletmelerin ticari işletme sayılmayacağına dair bir tanım yapılmıştır. Buna göre gelir sağlamayı hedef tutmayan veya devamlı olmayan faaliyetler ile eTTK m. 17’de tarif edilen esnaf faaliyeti sınırlarını aşmayan faaliyetler ticari işletme sayılmamaktaydı. Bu bakımdan gelir sağlamak amacıyla devamlı şekilde faaliyet gösteren bir işletmenin ticari işletme sayılması, işletmenin içinde yürütülen faaliyetin esnaf faaliyeti düzeyini aşması ile mümkündür⁷¹. Buna karşın TTK m. 11’de ticari işletmenin, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin yürütüldüğü işletme olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu bakımdan fiilen elde edilen gelirin dikkate alınması şartının kaldırılarak hedeflenen gelire yoğunlaşılması⁷² kanun koyucunun irade ve amacını göstermektedir.

⁶⁸ Oruç Hami Şener- Sevilay Uzunallı, *Uygulamalı Ticari İşletme Hukuku*, Yeni TTK’ya Göre Yeniden Yazılmış 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 2-3; Karahan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 17-18; Bahtiyar, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 18-24.

⁶⁹ Ülgen vd., *Ticari İşletme Hukuku*, 2015, s. 161-162; Bozer-Göle, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 9-11; Demirkapı, “Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi”, s. 383.

⁷⁰ *Ratio Legis*: Latince bir hukuk terimi olup bir kanunun temelini oluşturan ana sebep, kanunun ulaşmak istediği amaç, kanunun özü olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, kanun koyucunun incelenen kanunu hangi amaçla öngördüğü bulunup o yönde uygulanmalıdır. Zira *Kanunun mantığı, kanunun ruhudur (Ratio legis est anima legis)*.

⁷¹ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 26.

⁷² Tekinalp; TTK Tasarısını tetkik ettiği makalesinde, TTK m. 11/1’i değerlendirirken vurgunun gelirin elde edilmesine değil de belli bir sınırın aşılmasının hedeflenmesi hususuna yapılmasını dikkate değer bulduğunu ifade etmektedir. Bkz. Tekinalp, “Türk Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek”, s. 10.

Kanaatimizce ticari işletmenin tespiti bakımından fiilen söz konusu sınırın geçilip geçilmediğinin aranması, faaliyete yeni başlayan işletmelerin niteliği üzerinde TTK'nin amacına aykırı olarak belirli bir süre belirsizlik oluşturacaktır. Nitekim bu halde faaliyete yeni başlayan bir işletmenin hasılatının yahut satış tutarının söz konusu sınırı geçip geçmeyeceğinin tespiti için öğretide bir kısım yazar⁷³ bir yıllık faaliyet sonuçlarının beklenmesi gerektiğini belirtmektedir⁷⁴. Ancak bir ticari işletmeyi kısmen veya tamamen kendi adına işleten kişi, TTK m. 18 ve TTK m. 40 uyarınca ticari işletmesini ticaret siciline tescil ettirmekle yükümlü kılınmıştır. Bu husus da bir yıllık faaliyet sonuçlarının beklenmemesi gerektiği yönündeki görüşe kanun koyucunun dolaylı bir desteği sayılabilir.

Fiilen söz konusu sınırın geçilmesinin aranmasının bazı hallerde işlevsel olmayacağını gösteren somut olaylar da ortaya çıkabilir. Örneğin ekonomik faaliyeti bedeninden ziyade sermayesine dayanan kişi, TTK m. 15'te yer alan hükmün dikkate alınması halinde esnaf olarak kabul edilmeyecek ve gelirin öngörülen sınırları aşmadığı varsayımında tacir olarak da nitelenemeyecektir⁷⁵. Bir başka örnekte söz konusu sınırı aşmayı hedefleyen faaliyetlerle fiilen işletilmeye başlanmış büyük bir işletmenin, söz konusu sınırı fiilen aşmaması ya

⁷³ Demirkapı, "Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi", s. 431; Ülgen vd., Ticari İşletme Hukuku, 2015, s. 164; Şükrü Yıldız, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Gerçek Kişilerde Tacir Sifatının Kazanılması", *Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu*, Ed.: Ömer Teoman, Birsen Ok, İstanbul, Kadir Has Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 32.

⁷⁴ Kendigelen; işletmecinin niyeti yerine fiili hale bakılması gerektiğini belirtmekle beraber bu durumda TTK m. 40/1'e istinaden ticari işletmenin açıldığı günden itibaren on beş gün içinde ticaret siciline tescil edilmesinin şart olmasından dolayı, faaliyete yeni başlayan bir işletmenin de hukuki sıfatının başlangıçta belirlenmesinin zorunlu olduğunu açıklamalarına eklemektedir. Bkz. Ülgen vd., Ticari İşletme Hukuku, 2015, s. 162; Demirkapı da bu hususta, işletmecinin niyeti yerine gerçekleşmiş gelir üzerinde durulması gerektiğini belirterek bu açıdan, TST m. 15'te bulunan hükmün kıyasen uygulanmasını ayrıca Vergi Usul Kanunu'nun 178'inci maddesinin 2'nci fıkrasında bulunan hükümden yararlanılmasının mümkün olduğunu, işletmenin niyetine göre istediği sicillere tescil ve odalara kaydını yaptırmasının mümkün olduğunu ancak her hâlükârda ilk faaliyet yılının sonuçlarının beklenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Demirkapı, "Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi", s. 431. Ansay, "Yıllık gelir kıstasının" kabulü halinde ticari işletme için öğretide belirtilen öteki kıstasların aranmasının önemini yitireceğini, yıllık gelirin elde edilmesinin diğer kıstasların mevcut olduğunun karinesi olacağını ileri sürmektedir. Bkz. Ansay, "Ticari İşletmenin Sorgulanması", s. 204.

⁷⁵ Karşı görüşte olan Demirkapı'ya göre bu sorun yalnızca belirtilen kişinin esnaf sayılması ile çözülebilir. Bkz. Demirkapı, "Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi", s. 406.

da zarar etmesi halinde dahi tacir sıfatını taşıması gerektiği kuşkusuzdur⁷⁶. Bu itibarla TTK'nin işletmeleri netice itibarı ile ortaya çıkan gelirlerine göre değil potansiyel gelirlerine göre sınıflandırma yapmak maksadında olduğu hususu tekrar vurgulanmalıdır.

Bir köşe başında işletilmeye başlanmış ve ekonomik faaliyetlerinden yola çıkılarak ticari işletme olmanın hedef tutulmadığı açık olan küçük bir işletmede faaliyet sonuçları bunun aksi yönde gelebilir. Bu durumda işletmeci, mezkûr Kararnameye göre söz konusu sınırların altı katını aşmadıkça ticaret siciline ve ticaret odalarına kaydolmaya mecbur tutulamayacaktır. İş bu hükümler de öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamanın hedef tutulmasının geçerli olduğuna dair görüşe dolaylı bir destek sayılabilir⁷⁷. Bununla birlikte kanaatimizce bu hükümler *“esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin”* yürütülmediği işletmelerde, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda (VUK) bulunan sınırların altı katının aşılması durumunda artık bu faaliyetlerin söz konusu işletmede yürütüldüğüne dair bir kabulün oluşacağı şeklinde yorumlanabilir⁷⁸. Ayrıca kanun koyucu tarafından oluşturulan bu kabul kanaatimizce genişletilerek esnaf işletmesinin cirolarının çarpıcı bir şekilde artmasına neden olan dış bir etkenin geçici ve arızı bir nitelik taşımadığı anlaşıldığında, bahse konu işletmenin işleticisinin *“esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetleri”* gerçekleştirme niyetinde olmadığı yönündeki beyanlarına itibar edilmemelidir. Zira işletme sahibinin dış dünyasının bu geliri elde etmeye elverişli hale gelmesiyle iç dünyasında da bu niyetin oluştuğu çünkü talebi karşılayarak cirosunu yükseltmiş olduğu şeklinde değerlendirmeler yapılarak işletmesinin ticari işletme sayılması gerekecektir.

Son olarak -faaliyete yeni başlayan bir işletmeye daha baştan ticari işletme niteliği verilebileceğini- TTK m. 12, *“Bir ticari işletmeyi kurup açtığını, sirküler, gazete, radyo, televizyon ve diğer ilan araçlarıyla halka bildirmiş veya işletmesini ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilan etmiş olan kimse, fiilen işletmeye*

⁷⁶ Benzer görüşte bkz. Bahtiyar, Ticari İşletme Hukuku, s. 23.

⁷⁷ Benzer görüşte bkz. Bahtiyar, Ticari İşletme Hukuku, s. 24.

⁷⁸ Benzer görüşte Nomer Ertan, Kararnamede öngörülmüş sınırların 6 katını aşanların işletmelerindeki kapasite artışının artık geçici/arızı durumlar nedeniyle oluşmadığının kabul edileceğini belirtmektedir. Bkz. Ülgen vd., Ticari İşletme Hukuku, 2019, s. 165. Karşı görüşte bkz. Demirkapı, *“Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi”*, s. 384.

başlamamış olsa bile tacir sayılır” hükmünü beyanla görüşümüze dolaylı şekilde destek vermektedir.

Açıklanan nedenlerle gelir sağlama hedefinin -kanunun lafzından da anlaşıldığı gibi -esnaf faaliyetleri sınırını aşan faaliyetlere yönelik olduğu kabul edilmelidir. Böylece işletenin iç dünyası yani hangi niyetlerle hareket ettiği yalnızca yardımcı bir unsur olarak göz önünde bulundurulacak⁷⁹, asli ve temel olarak ise işletenin dış dünyasında cereyan eden faaliyetleri değerlendirilecektir. Bu bakımdan faaliyete yeni başlayan bir işletme hakkında -sahibinin dış görüntüye yansıyan niyet ve iradesinin bir göstergesi olarak- örneğin kişi, ticaret siciline tescil ve ticaret odalarına kaydolmuş ise bu husus -bir Yargıtay kararında da yer aldığı gibi⁸⁰- yardımcı bir vakıa olarak göz önünde bulundurulacaktır. Temel ve asli olarak ise işletmenin gerçekleştirmek istediği girişim ve odağı, bu girişime ulaşabilmek adına tahsis edilen taşınır ve taşınmaz araçlar, şube ile depolarının vasfı, çalışan personel sayısı ile yeterli formasyona sahip olunup olunmadığı, arz edilen mal veya hizmetlerin niteliği ve çeşidi inceleme konusu yapılacaktır. Böylece işletmenin içerisinde bulunduğu coğrafi durum ve ilgili pazardaki rekabetin miktarı ve dinamikleri gibi hususlar da kullanılarak işletmenin sermaye ve organizasyon yapısı objektif bir şekilde değerlendirilecektir. İşletmenin ileri dönemlerinde ise özellikle hedeflenen gelir düzeyinden veya fiilen ulaşılan gelirden yola çıkılarak işletmenin niteliği konusunda aksinin ispat edilebileceği söylenebilir⁸¹. Toplanan tüm verilere karşılık işletmenin türü belir-

⁷⁹ Görüşümüze benzer yönde Toksal’a göre hedeflemenin niteliğinin belirlenmesi aşamasında, dış görüntünün ve objektif kıstasların incelenmesi gerekmekte, işletenin iç dünyasına bakılmaması gerekmektedir. Bkz. Baki Toksal, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi C. 1*, 1. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1986, s. 130.

⁸⁰ “...Dairemizin yerleşik uygulamaları gereğince, bir kimsenin vergi mükellefi olması, TTK yönünden de tacir kabul edilmesini gerektirmez. Ticaret siciline ya da Oda’ya kayıtlı olmamak da tacir olmamanın kesin bir kanıtı olmadığı gibi, vergi mükellefi olup olmamak da tacir ve esnaf ayrımında kesin bir ölçüt olarak kabul edilemez...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 16.10.2017 tarihli ve 2017/3898 E., 2017/5384 K. sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bankası, (14.08.2022).

⁸¹ Benzer görüşte bkz. Bahtiyar, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 22-23. Aydın da yeni faaliyete başlayan işletmenin yapısının, bu işletmede gerçekleştirilmek istenen faaliyetin ve işe tahsis edilecek sermaye unsurunun birlikte değerlendirilerek işletmenin içinde bulunduğu benzer türdeki işkolunun bahse konu zamana kadar olan gelirin de göz önüne alınarak bir ticari işletme niteliğine sahip olunacağı sonucuna varılabilecekse söz konusu işletmenin ticari niteliğini haiz olacağını belirtmektedir. Bkz. Alihan Aydın, “6102 Sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticarî İşletme Kavramı ve Ticarî İşletmenin Hukukî İşlemlere Konu Olması”, *Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu*, Ed.: Ömer Teoman, Birsan Ok, İstanbul, Kadir Has Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 15.

lenemiyorsa bir yılın geçmesinin beklenilmesi ve bu süre zarfında bahse konu işletmeyi -belirlenen gelir sınırının fiilen aşılmamasının arandığı TTK m. 15'e rağmen- esnaf işletmesi olarak kabul etmek kaçınılmazlık arz edecektir⁸². Burada ayrıca TTK açısından tacir ve esnaf sıfatının tayininin birbirine uyumu ile ekonomik hayatın gerekliliklerine paralellik açısından yeniden düzenlenmesi gerektiği söylenebilir. Bu bakımdan esnaf sıfatının, belirlenen sınırı aşmanın hedeflenmediğinin tespiti ile tayin edileceğine dair bir mevzuat değişikliği isabetli olacaktır⁸³.

Çalışma konusu bağlamında devamlılık unsurunun oluşması için bir takvim yılı içinde 4 otomobil satılması gerektiğine yukarıda değinilmiştir. İşte organizasyon ve aleniyet, gelir sağlama amacı, bağımsızlık ve devamlılığın oluştuğu işletmelerin türünün belirlenmesi hususunda bu başlık altında hakkında değerlendirilmelere yer verilen unsur kullanılacaktır. Bu bakımdan bir takvim yılı içerisinde 4 adet ikinci el otomobilin satışa sunumunu yapan, satış anlaşmasını yapan, satış işlemi yapmaya başlayan yahut satış işlemi yapan bir kişinin sermaye ve organizasyon yapısının tahlili adına yukarıda arz edilen hususlar ile organizasyon ve aleniyet başlığı altında emek ve sermaye ile ilgili örneklemeler bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilecektir. Satış işlemi gerçekleştiren satıcının -faaliyetlerinden hedeflenen gelir düzeyinin tahliline çalışılırken- fiilen ulaştığı geliri de bu analize bir veri olarak dahil edilecektir.

Faaliyetlerinden işletmesinin ticari olduğu anlaşılan işletme sahibinin; “*esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetleri*” icra etme niyetinde olmadığı, enflasyon sebebiyle ikinci el otomobil piyasasının çok yüksek fiyatlandığı yönündeki beyanlarına itibar edilmemelidir. Zira enflasyon fiyatların artış hızını ifade etmekte olup enflasyonun düşmesi varsayımında mevcut fiyatlar gerilememektedir. Bu bakımdan fiyat kaynaklı itirazların geçici/arızı olduğuna hükmedilemeyecektir. Öte yandan işletmecinin, otomobile olan talebin aşırı arttığı bir dönemde öngörülen limitlerin üzerinde gelir etmesi halinde bu talep artışının geçici/arızı olduğu açıkça anlaşılabilirse ticari işletme yerine bir esnaf işletmesinden söz etmek mümkün olacaktır.

⁸² Ülgen vd., Ticari İşletme Hukuku, 2015, s. 163-164.

⁸³ Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu'nun 68'inci maddesinde, “*Bu Kanun kapsamındaki esnaf ve sanatkârlar, yanlarında çalışanlar hariç, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren durumlarını otuz gün içinde bağlı buldukları sicile tescil ve Sicil Gazetesinde ilan ettirmekle yükümlüdürler. Bu yükümlülüğü yerine getirmedeği tespit edilenler birlik tarafından ruhsat vermekle yetkili ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilir. İlgili kurum ve kuruluşlar, sicil kaydı yapılmaya kadar bunların faaliyetlerini durdurur...*” hükmü bulunmaktadır.

İkinci el otomobil satış işlemleriyle ilgili faaliyetlerin; organizasyon ile aleyh, devamlılık ve bağımsızlık unsurlarını taşıdığı ancak faaliyetlerinden esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutmadığı anlaşılabilir. Bu halde işletme -TTK m. 15'te bir sınırın hedeflenmesi yerine gelirin elde edilmesinden söz edilmesine rağmen- esnaf işletmesi olarak kabul edilmelidir. Örneğin 4 adet alt sınıf ikinci el otomobil veya ikinci el motosikletin satışa sunumunu yapan, satış anlaşmasını yapan, satış işlemi yapmaya başlayan yahut satış işlemi yapan bir gerçek kişinin sıfatı bu şekilde tayin edilecektir. Ayrıca burada belirtilmelidir ki Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu'nda (ESMKK) bulunan ve Koordinasyon Kurulunca belirlenen kollardan⁸⁴ birinde faaliyet göstermeyen bir kişinin işletmesinin, esnaf işletmesi olarak kabulünü mümkün görmeyen hükmün TTK açısından uygulanması mümkün değildir⁸⁵. Zira günümüzde iktisadi işletmeler çok farklı şekillerde oluşturulabilmektedir ve bütün bunlara hukuki bir nitelendirme yapmak elzemdir. Ancak söz konusu esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dâhil olmayı zorunlu tutan hüküm bazı belirsizlikler oluşturacak niteliktedir. Örneğin ekonomik faaliyetinde bedeni çalışması yahut sermayesi ağır basan, geliri belirlenen sınırları aşmayan ve Koordinasyon Kurulunca yayımlanan esnaf ve küçük sanatkâr kollarından birinde de faaliyet göstermeyen bir işletmenin sıfatı üzerinde TTK'nin amacı ve kanun koyucunun iradesine aykırı olarak belirsizlikler oluşacaktır. Başka bir deyişle esnaf ve sanatkâr kolları listesine faaliyeti öngörülemediğinden dahil edilmeyen yahut bilinçli olarak bahse konu listede sayılmayan işletmeler bulunabilir. Geliri söz konusu sınırları aşmayan bu işletmeleri, esnaf işletmesi olarak kabul etmemenin özgürlükleri kısıtlayıcı nitelikte olup dağıtıcı adalet ilkesini zedeleyebileceği kanaatindeyiz.

Burada ayrıca belirtilmelidir ki TTK m. 15'te esnafın ekonomik faaliyetinin sermayeden çok bedeni çalışmaya dayandırması gerektiği yönünde hüküm bulunmaktayken ESMKK'de esnaf, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedeni çalışmasına dayandıran kişi olarak ifade edilmiştir. Bu bakımdan normlar hiyerarşisinde aynı düzeyde bulunan iki norm aynı konuda açıkça birbiriyle çatışmaktadır. Çatışmaya esas teşkil eden Kanunlar tetkik edildiğinde TTK'nin 13.01.2011 tarihinde kabul edildiği ve 1.7.2012 tarihinde yürürlüğe girdiği gö-

⁸⁴ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190213-3.pdf>, (14.08.2022).

⁸⁵ Benzer görüşte bkz. Demirkapı, "Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi", s. 410-411.

rılmektedir⁸⁶. TTK'ye nazaran özel kanun teşkil eden ESMKK'nin ise 07.06.2005 tarihinde kabul edildiği ve 21.6.2005 tarihinde yürürlüğe girdiği⁸⁷ görülmektedir. Bu bakımdan genel nitelikli kanun özel nitelikli kanuna kıyasla daha yenidir. Böylelikle çatışma, kanunun hazırlık çalışmaları ve amacı başta olmak üzere tüm yorum araçlarına başvurularak yapılacak yorum sonucunda kanun koyucunun iradesinin saptanmasıyla çözümlenmelidir⁸⁸.

TTK'nin amacına yukarıda değinilmiş olup ayrıca belirlenen sınırları aşmayı hedeflememiş ve işletmesinde ağırlıklı olarak sermaye unsuruna dayalı faaliyetler yürütülen bir işletmenin hukuki statüsü üzerinde doğacak belirsizlik mevcuttur. Ayrıca TTK m. 11 ve TTK m. 12'de tacir sıfatı ile ilgili hükümler düzenlenirken ekonomik faaliyetinin bedenî çalışmasından fazla sermayesine dayandığı hakkında bir hüküm öngörülmemiştir. Sayılan hususlar karşısında faaliyetin sermayeden ziyade bedeni çalışmaya dayanması şartını, kanun koyucunun iradesi ve amacıyla atfedilen kapasite şartıyla birlikte değerlendirerek bu konuda özel kanunun uygulanması gerektiği söylenebilir.

Bu başlık altında yapılan açıklamaların atıf yaptığı ticari işletme ile esnaf işletmesi arasındaki sınır ise TTK m. 11/2 uyarınca Cumhurbaşkanı (Bakanlar Kurulu) kararıyla belirlenir. Bu sınırın belirlenmesinin çıkarılacak Kararnamelere hasredilmesi, değişen şartlara uyum sağlanması diğer bir deyişle ihtiyaç duyulduğunda kısa sürede sınırlarda değişiklik yapılabilmesi imkânının temini bakımından isabetlidir⁸⁹.

TTK hükümlerine dayalı olarak henüz bir Kararname çıkarılmamıştır. Bu nedenle anılan TTK'ye göre⁹⁰ yeni bir Karar çıkarılana kadar -öğretide Esnaf Kararnamesi olarak adlandırılan⁹¹- 2007 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi⁹²

⁸⁶ TTK m. 1534/1'de fıkrasına göre mezkûr Kanun 1.7.2012 tarihinde yürürlüğe girer.

⁸⁷ ESMKK'nin 77'nci maddesine göre mezkûr Kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

⁸⁸ M. Kemal Oğuzman - Nami Barlas, **Medeni Hukuk**, 22. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016, s. 82.

⁸⁹ Ülgen vd., Ticari İşletme Hukuku, 2015, s. 154.

⁹⁰ Bkz. 6103 Sayılı Kanun'un 10'uncu maddesi.

⁹¹ Bozer - Göle, Ticari İşletme Hukuku, s. 14.

⁹² 2007 tarihli BK Kararnamesiyle "5362 sayılı *Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu'nun 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ve 63'üncü maddesi ile 6762 sayılı *Türk Ticaret Kanunu'nun 12'nci ve 17'nci maddelerinin uygulaması bakımından;*
a) *Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunun tespit edeceği ve Resmî Gazete'de yayımlanacak esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dahil olup, ekonomik faaliye-**

uygulanacaktır⁹³. Bu bakımdan 213 sayılı VUK'un 177'nci maddesinin⁹⁴ birinci fıkrasının (1) ve (3) numaralı bentlerinde yer alan nakdi limitlerin yarısını, (2) numaralı bendinde yazılı nakdi limitin tamamını aşmayanlar esnaf sayılacaklardır.

Sınırı belirleyecek olan bahse konu Kararnameye atıf yapan TTK'nin 11'inci maddesinin 2'nci fıkrasına gönderme yapan TTK'nin 15'inci maddesinde "çıkarılacak kararname" ifadesinin kullanılması ise dikkate değerdir. Nitekim 6103

tini sermayesi ile birlikte bedeni çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunanlardan 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 177'nci maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (3) numaralı bentlerinde yer alan nakdi limitlerin yarısını, (2) numaralı bendinde yazılı nakdi limitin tamamını aşmayanların esnaf ve sanatkâr sayılmaları ile esnaf ve sanatkâr siciline ve dolayısıyla esnaf ve sanatkârlar odalarına kaydedilmeleri,

Ancak, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı iken, daha sonraki yıllarda yıllık alış veya satış tutarları ya da gayri safi iş hasılatı, esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerini aşanların kendileri istemedikçe ticaret siciline ve dolayısıyla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bünyesindeki odalara kayıt için zorlanmaması, yıllık alış veya satış tutarları ya da gayri safi iş hasılatı esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerinin altı katını aşanların ise kayıtlarının, esnaf ve sanatkâr sicili marifetiyle ticaret siciline aktarılması,

b) 213 sayılı Vergi Usul Kanununa istinaden birinci sınıf tacir sayılan ve bilanço esasına göre defter tutanlar ile işletme hesabına göre defter tutan ve bu Kararın (a) bendinde belirtilenlerin dışında kalanların tacir ve sanayici sayılmaları ile ticaret siciline ve dolayısıyla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin bünyesindeki odalara kaydedilmeleri, kararlaştırılmıştır."

⁹³ TTK m. 12/1'de yer alan "Bakanlar Kurulunca çıkarılacak kararnamede gösterilir" ibaresi 2.7.2018 tarihli ve 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 192'nci maddesiyle "Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenir" şeklinde değiştirilmiştir. Ancak değişikliği müteakip henüz bir Cumhurbaşkanlığı kararı çıkarılmamıştır.

⁹⁴ Kararnamenin işaret ettiği VUK m. 127'ye göre "Aşağıda yazılı tüccarlar, 1'inci sınıfa dahildirler:
1. Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satan ve yıllık alımlarının tutarı 7.200.000.000 (400.000 TL) lirayı veya satışlarının tutarı 8.640.000.000 (570.000 TL) lirayı aşanlar;
2. Birinci bentte yazılı olanların dışındaki işlerle uğraşp da bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi iş hasılatı 3.600.000.000 (200.000 TL) lirayı aşanlar;
3. 1 ve 2 numaralı bentlerde yazılı, işlerin birlikte yapılması halinde 2 numaralı bentte yazılı iş hasılatının beş katı ile yıllık satış tutarının toplamı 7.200.000.000 (400.000 TL) lirayı aşanlar;
4. Her türlü ticaret şirketleri (Adi şirketler istigal neveleri yukardaki bentlerden hangisine giriyorsa o bent hükmüne tabidir.);
5. Kurumlar Vergisine tabi olan diğer tüzelkişiler (Bunlardan işlerinin icabı bilanço esasına göre defter tutmalarına imkan veya lüzum görülmeyenlerin, işletme hesabına göre defter tutmalarına Maliye Bakanlığınca müsaade edilir.);
6. İhtiyari olarak bilanço esasına göre defter tutmayı tercih edenler." Düzenlemede parantez içerisinde zikredilen tutarlar 2022 yılında geçerli olan miktarlardır.

Sayı Kanun'un 10'uncu maddesinin 1'inci fıkrasıyla söz konusu Bakanlar Kurulu Kararı çıkarılıncaya kadar yürürlükte bulunan düzenlemelerin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Bu bakımdan kanun koyucuda, 2007 senesinde çıkarılan Kararnamenin TTK ile yeterli paralellikte olmadığı ve 6102 sayılı Kanun uyarınca bir Kararname çıkarılması gerektiği kanaatinin oluştuğu anlaşılmaktadır. Gerçekten de ESMKK ile aynı hükümlerin yer aldığı mezkûr Kararnamenin - ESMKK ile ilgili yapılan açıklamalara paralel olarak- TTK hükümlerine aykırı olan hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkün değildir. Zira Kararnameler, 1982 Anayasa'nın 11'inci maddesinde düzenlenen Anayasanın Üstünlüğü ilkesine ve bu ilkeye dayalı normlar hiyerarşisine aykırı olamaz. Dolayısıyla Kararnamenin TTK için esnaf kavramının belirlenmesinde işlevi yalnızca hedef tutulan gelire ilişkin sınırın belirlenmesi olacaktır⁹⁵. Bu sınırı da Hazine ve Maliye Bakanlığı, bir önceki yılda uygulanan had ve tutarları yeniden değerlendirme oranında artırmak suretiyle her yeni yıl değiştirmektedir⁹⁶.

SONUÇ

İkinci el otomobil alım satımı faaliyetlerinin ilgili pazarda yükselmesi sonucunda kanun koyucu, vergi düzenlemelerinin uygulanması açısından net bir belirleme vazetmiştir. Buna göre bir takvim yılında dört veya daha fazla ikinci el motorlu kara taşıtının satışını yapan gerçek kişilerin faaliyetlerini ticari, satışlarından elde ettikleri kazançları da ticari kazanç olarak kabul etmiştir. İşte bu gerçek kişilerin faaliyetlerine TTK'nin hükümlerinin uygulanabilmesi için söz konusu faaliyetlerin TTK'nin merkez kavram olarak yer verdiği ticari işletme bakımından incelenmesi önem arz etmektedir. Bu amaç doğrultusunda ülkemiz içtihatları ile vergi düzenlemeleri ve karşılaştırmalı hukuktan yararlanılarak bir takvim yılı içinde üçten fazla ikinci el otomobili satışa sunan, satış işlemini yapmaya başlayan, satış anlaşmasını yapan veya satışını yapan gerçek bir kişinin faaliyetlerinden esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tuttuğunun anlaşılması halinde bu faaliyetlerin bir ticari işletmeye vücut vereceğini söylemek mümkündür.

⁹⁵ Demirkapı, "Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi", s. 416.

⁹⁶ 2022 yılında yıllık satış tutarı olarak bu sınır, satın alınan malları olduğu gibi veya işledikten sonra satanlar için 285.000 Türk lirası olarak belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

- AKSOY DURSUN, Sanem, *Eşya Kavramı*, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012.
- ANSAY, Tuğrul, "Ticari İşletmenin Sorgulanması", *Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan*, C. I, İstanbul, 2010, ss. 173-218.
- ANTALYA, Gökhan, *Eşya Hukuku Cilt 1*, 1. Baskı, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2017.
- ARKAN, Sabih, *Ticari İşletme Hukuku*, Son Değişikliklere Göre Hazırlanmış 27. Baskı, Ankara Banka ve Ticaret Enstitüsü Yayınları, 2021.
- ARSLANLI, Halil, *Kara Ticareti Hukuku Dersleri Umumi Hükümler*, 3. Bası, İstanbul, Fakülteler Mecmuası, 1960.
- ASLAN, İ. Yılmaz, *Ticaret Hukuku Dersleri*, Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi, 2012.
- AYAN, Mehmet, *Eşya Hukuku I Zilyetlik ve Tapu Sicili*, Gözden Geçirilmiş 13. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2016.
- AYDIN, Alihan, "6102 Sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticarî İşletme Kavramı ve Ticarî İşletmenin Hukukî İşlemlere Konu Olması", *Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu*, Ed.: Ömer Teoman, Birsen Ok, İstanbul, Kadir Has Üniversitesi Yayınları, 2012, ss. 9-20.
- AYHAN, Rıza - ÇAĞLAR Hayrettin, *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 11. Bası, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2018.
- BAHTİYAR, Mehmet, *Ticari İşletme Hukuku*, Güncellenmiş 16. bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2015.
- BARANIUK, Chris, "Why is there a chip shortage?", *BBC*, 27 August 2021, <https://www.bbc.com/news/business-58230388>, (08.10.2022).
- BAŞTUĞ, İrfan - ERDEM, Ercüment H., *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1993.
- BİLGİLİ, Fatih - DEMİRKAPI, Ertan, *Ticari İşletme Hukuku*, 6. Baskı, Dora Yayıncılık, Bursa, 2016.
- BOZER, Ali - Göle, Celal, *Ticari İşletme Hukuku*, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 7. Bası, Ankara, Bankacılık Enstitüsü Yayınları, 2021.
- BOZKURT, Taner, *Ticari İşletme Hukuku*, 2. baskı, Ankara, Legem Yayıncılık, 2017.
- CONNER, John, "Digital Life after Death: The Issue of Planning for a Person's Digital Assets after Death" *Estate Planning & Community Property Law Journal*, Vol. 3, No. 2, 2011, pp. 301-322, <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/epcp1j3&i=305>, (09.10.2022).
- ÇEKER, Mustafa, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku*, 4. baskı, Adana, Karahan Kitabevi, 2014.

- ÇETİNER, Selma - BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru, **Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku**, 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.
- DEMİRKAPI, Ertan, "Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17, S. 1-2, 2013, ss. 371-441.
- DERYAL, Yahya, **Ticaret Hukuku**, Yeniden gözden geçirilmiş ve genişletilmiş 2. baskı, Trabzon, Derya Kitabevi, 1997.
- EREN, Fikret, **Mülkiyet Hukuku**, 3. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.
- ERMAN, Hasan, **Eşya Hukuku Dersleri**, Gözden Geçirilmiş 5. Basım, İstanbul, Der Yayınları, 2014.
- HIRSCH, Ernst, **Ticaret Hukuku Dersleri**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Bası, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1948.
- İMREGÜN, Oğuz, **Kara Ticaret Hukuku Dersleri**, İstanbul, Kutulmuş Matbaası, 1969.
- İNAL, H. Tamer, **Ticari İşletme Hukuku Uluslararası Ticari Sözleşmeler Incoterms 2010**, 2. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015.
- KARAHAN, Sami, **Ticari İşletme Hukuku**, 27. Baskı, Konya, Mimoza Yayıncılık, 2015.
- KARAYALÇIN, Yaşar, **Ticaret Hukuku, I. Giriş-Ticari İşletme**, Üçüncü Baskı, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, 1968.
- KARLI, Halil - TANYAŞ, Mehmet, "Pandemi Durumunda Tedarik Zinciri Risk Yönetimine İlişkin Öneriler", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Covid19-Özel Ek)**, İstanbul, C. 19, S. 37, 2020, ss. 174-190.
- KAYA, Ferman, **E-Ticaret Hukuku ve Tüketici Hukukundaki Uygulamaları**, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.
- KAYAR, İsmail, **Ticari İşletme Hukuku**, 11. Baskı, Ankara, Seçkin Kitabevi, 2018.
- KAYIHAN, Şaban, **Ticari İşletme Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.
- KIZILOT, Şükrü, **Vergi Uygulamasıyla İlgili Muktezalar ve Danıştay Kararları**, Ankara, Savaş Yayınları, 1987.
- KROLIKOWSKI, Pawel M. - NAGGERT, Kristoph N., "Semiconductor Shortages and Vehicle Production and Prices," **Economic Commentary**, Vol. 2021-17, 2021, pp. 1-7, <https://doi.org/10.26509/frbc-ec-202117>, (07.10.2022).
- KOCA, Didem, "Sanayi Devrimlerinin Tarihsel Arka Planı ve İşgücü Becerileri Üzerindeki Yansımaları", **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, C. 16, S. 31, 2020, ss. 4531- 4558.
- KOÇ, Mustafa - KOSTAK, Nurcan, "What is Happening to Used Car Prices in Turkey? Evidence From Hedonic Price Model (Hpm)", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 46, 2021, ss. 225-240.

- LEMERLE, Maxime - GARATTİ, Alexis - LAVAUD, Florentin, "Chip Shortages to Boost Carmakers' Pricing Power in Europe", *Allianz Trade*, 27 July 2021, https://www.allianz-trade.com/content/dam/onemarketing/aztrade/allianz-trade_com/en_gl/erd/publications/the-watch/2021_07_27_Impact-of-shortages-on-car-prices.pdf, (07.10.2022).
- LIU, Enci et. al., "Research on the Prediction Model of the Used Car Price in View of the PSO- GRA-BP Neural Network", *Sustainability*, Vol. 14, No. 15, 2022, pp. 1-19, <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/15/8993>, (07.10.2022).
- OĞUZMAN, M. Kemal - BARLAS, Nami, *Medeni Hukuk*, 22. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016.
- OĞUZMAN, Kemal - SELİÇİ, Özer - OKTAY ÖZDEMİR, Saibe, *Eşya Hukuku*, Gözden Geçirilmiş 20. Bası, İstanbul, Filiz Yayınevi, 2017.
- ÖNCEL, Mualla vd., *Vergi Hukuku*, Gözden Geçirilmiş Değişiklikler İşlenmiş 30. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2021.
- POROY, Reha - YASAMAN, Hamdi, *Ticari İşletme Hukuku*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 18. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019.
- SEROZAN, Rona, *Taşınır Eşya Hukuku*, Genişletilmiş 2'nci Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2007.
- SILBERG, Gary et.al., "Used car prices could crash-will they?", *KPMG Advisory*, <https://advisory.kpmg.us/content/dam/advisory/en/pdfs/2021/car-crash-design-secured.pdf>, (07.10.2022).
- SWANSON, Ana - EDMONDSON, Catie, "Commerce Dept. Survey Uncovers 'Alarming' Chip Shortages", <https://www.nytimes.com/2022/01/25/business/economy/chips-semiconductors-shortage.html>, *The New York Times*, 25 January 2022, (07.10.2022).
- ŞENER, Oruç Hami - UZUNALLI, Sevilay, *Uygulamalı Ticari İşletme Hukuku*, Yeni TTK'ya Göre Yeniden Yazılmış 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012.
- TAŞ, Seyhan - GÜNAY, Enver, "Antik Çağ Toplumlarının Özellikleri, Geleneksel Statüleri ve İktisadi Yapıyı Belirleyen Kurumları", *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 2, S. 12, 2015, ss. 141-166.
- TEKİNALP, Ünal, "Türk Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 24, S. 3, 2008, ss. 5-16.
- TOKSAL, Baki, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi C. 1*, 1. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, 1986.
- TURHAN, Esener - GÜVEN, Kudret, *Eşya Hukuku*, Genişletilmiş 6. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015.
- ÜLGEN, Hüseyin vd. *Ticari İşletme Hukuku*, Güncellenmiş ve Dördüncü Basıdan Beşinci Tıpkı Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, (Anılış: 2015).

- ÜLGEN, Hüseyin vd., **Ticari İşletme Hukuku**, Güncellenmiş ve Kısmen Yeniden Yazılmış Altıncı Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, (Anılış: 2019).
- ÜNAL, Mehmet - BAŞPINAR, Veysel, **Şekli Eşya Hukuku Giriş Zilyetlik Tapu Sicili**, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, 2015.
- VATAVU, Joanna, "The Importance of Planning for Your Digital Estate", **Estates, Trusts and Pensions Journal**, Vol. 32, No. 1, 2012 pp. 1-4, <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/espjrl32&i=7>, (09.10.2022).
- WALSH, Russ, "Current State of the Used Car Market: Inventory & Valuation", **Federal Reserve Bank of Philadelphia**, 14 July 2021, <https://www.philadelphiafed.org/-/media/frbp/assets/events/2021/consumer-finance/fourth-biennial-conference-on-autolending/fed-auto-conf-2021---r-walsh-final.pdf>, (08.10.2022).
- YILDIZ, Şükrü, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Gerçek Kişilerde Tacir Sıfatının Kazanılması", **Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu**, Ed.: Ömer Teoman, Birsen Ok, İstanbul, Kadir Has Üniversitesi Yayınları, 2012, ss. 21-32.

İnternet Kaynakları

- <https://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/3164799-otomobil-al-satcilarina-yeni-cozum-kara-listeye-alinacaklar>, (08.10.2022).
- <https://m.flsenate.gov/statutes/320.27>, (10.10.2022).
- <https://www.indyurk.com/node/523831/ekonomi/otomobil-bayileri-satista-gercek-alici-peşine-düştü>, (08.10.2022).
- <https://www.kazanci.com.tr>, (14.08.2022)
- <https://legalbank.net>, (10.10.2022)
- <https://www.legislation.govt.nz/act/public/2003/0012/latest/DLM188541.html>, (10.10.2022).
- <https://www.mass.gov/info-details/mass-general-laws-c90-ss-7n-14>, (10.10.2022).
- <https://motortraders.tradingstandards.govt.nz/becoming-a-registered-trader/who-needs-to-register/>, (10.10.2022).
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190213-3.pdf>, (14.08.2022).
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Motorlu-Kara-Tasitlari-Aralik-2021-45703>, adresinde Tablo-4 verileri, (08.10.2022).
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Motorlu-Kara-Tasitlari-Ocak-2022-45704>, adresinde Tablo-4 verileri, (08.10.2022).
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Motorlu-Kara-Tasitlari-Nisan-2022-45707>, adresinde Tablo-4 verileri, (08.10.2022).